

Oorlog in de Golf

De meeste economen hadden bij het uitbreken van de oorlog in het Midden-Oosten een scherpe stijging van de olieprijs en een forse daling van de aandelenkoersen verwacht. Wat gebeurde was precies het tegenovergestelde. De ruwe-olieprijs kelderde op 17 januari van \$ 28,90 naar \$ 20,50, het laagste niveau sinds de invasie van Irak in Koeweit, en op de effectenbeurzen in de VS, Japan en Europa maakte zich een ware euforie van de handelaren meester en schoten de koersen omhoog. Het was alsof de onzekerheid, die maandenlang als een dikke deken over de markt had gelegen en de koersen naar beneden had gedrukt, in één keer was weggenomen nu de aanval op Irak definitief was ingezet. De stemming op de financiële markten geeft weer dat de oorlog in het Golfgebied weliswaar als een menselijke tragedie, maar niet als een economische ramp wordt beschouwd. Natuurlijk zijn de volledige consequenties op dit moment nog niet te overzien; de duur en de intensiteit van de oorlog zijn immers nog volstrekt onzeker. Maar de eerste taxaties zijn dat de gevolgen binnen het internationale economische bestel zijn op te vangen zonder de wereld economie grote schade toe te brengen.

Een eerste factor die in dit verband van belang is, is het effect van de oorlog op de olieprijs. In geval van een korte, heftige oorlog waarin Irak wordt uitgeschakeld zonder dat het een bedreiging kan vormen voor de Saoedische olievoorraden, kan de olieprijs dalen tot zo'n \$ 15 per vat. De wereldmarkt is op dit moment overladen met olie en de vraag/aanbodverhoudingen rechtvaardigen geen hogere prijs. Een dergelijke lage olieprijs draagt bij tot het beperkt houden van de internationale inflatie en het verminderen van het tekort op de lopende rekening van de VS. Als gevolg daarvan kan ook de rente dalen. Dit kan de kwakkelende internationale conjunctuur een positieve impuls geven.

Naarmate Irak echter een taaiere tegenstander blijkt en de onzekerheid over de olie-aanvoer uit het Midden-Oosten groter is, zal de olieprijs hoger uitvallen. Olieprijsstijgingen tot \$ 60 of zelfs \$ 100, zoals direct na de inval in Koeweit op 2 augustus vorig jaar wel werden voorspeld, lijken evenwel niet erg waarschijnlijk. Afgaande op berichten over het verloop van de oorlog tot nu toe is de kans dat Iraakse aanvallen de wereldolievoorziening vanuit het Midden-Oosten geheel zouden kunnen lamleggen, zeer beperkt. Bovendien bevinden de internationale strategische olievoorraden zich op recordniveau. Dat neemt niet weg dat bij langdurig aanhoudende gevechten en toenemende onzekerheid de olieprijs weer kan gaan stijgen. Uiteraard zou dat de westerse economieën schaden. Volgens berekeningen van de OESO in de *Economic outlook* van december jl. kost een olieprijsstijging met \$ 10 (van \$ 27 naar \$ 37) de lidstaten circa 1 tot 1,25% produktiegroei, afhankelijk van de monetaire en budgettaire beleidsreacties en de mate van doorwerking in de lonen. Dat is een flinke slag, zeker nu de conjunctuur toch al aarzelt, maar geen schok die de OESO-landen niet zouden kunnen opvangen. De economische

schade zal in elk geval veel minder groot zijn dan die van de oliecrises van 1973/74 en 1979. Niet alleen was de relatieve prijsstijging toen veel groter dan nu, maar de wereldeconomie is nu ook beter tegen energieprijsstijgingen bestand. Natuurlijk is in een oorlog niets zeker, maar een derde oliecrisis ligt vooralsnog niet in de lijn der verwachting.

Een tweede punt is de invloed van de oorlog op de Amerikaanse economie. Ook hier hangt de uitkomst uiteraard af van de duur en de intensiteit van de gevechten. Eerste schattingen van experts ramen de kosten van 'Desert Storm' op \$ 20 tot \$ 30 mrd. per maand. Een deel daarvan wordt gedragen door Saoedi-Arabië en andere bondgenoten. Bovendien komen deze kosten slechts ten dele ten laste van de begroting: de Amerikanen kunnen voorlopig putten uit de gigantische wapenvoorraden die onder de regering-Reagan zijn opgebouwd. Niettemin zal de oorlog het Amerikaanse begrotingstekort, dat toch al boven de \$ 300 mrd. dreigt uit te komen, verder doen oplopen. Een extra stijging van het tekort met \$ 100 mrd. is niet uitgesloten. Dit kan de inflatie aanwakkeren en de rente doen stijgen. Dat is hoogst ongewenst, zeker nu de Amerikaanse economie toch al tegen een recessie aanzit. Toch zijn de meeste waarnemers het erover eens dat de directe kosten van de oorlog de Amerikaanse economie niet voor onoverkomelijke problemen hoeven te plaatsen. Honderd miljard dollar lijkt een heel bedrag, maar het is niet meer dan 2% van het bruto nationaal produkt van de VS. Het is veel minder dan wat de Korea-crisis en de Vietnam-oorlog kostten, toen er twee economische supermachten tegenover elkaar stonden. Het is ook veel minder dan het bedrag dat nodig zal zijn om de 'savings and loan'-crisis in het Amerikaanse bankwezen op te lossen. Een derde factor is de uitwerking van de Golfoorlog op het internationale vertrouwensklimaat. Hierin schuilt het grootste economische gevaar. Dat gevaar wordt groter naarmate de strijd langer duurt. Hoe zullen consumenten en investeerders reageren als de televisie avond na avond beelden uitzendt van slachtoffers die in de oorlog zijn gevallen? De twijfel over de zin van de gewapende strijd zal gaan knagen. De kosten gaan zwaarder wegen. De verdeeldheid groeit. De roes, die direct na het uitbarsten van de oorlog ontstond, zal snel plaatsmaken voor meer gemengde gevoelens. De sfeer die dan ontstaat kan de dreigende recessie in de VS verscherpen en andere landen in een neerwaartse beweging meeslepen. Dat levert geen schok op die de wereldeconomie niet zou kunnen opvangen, maar de gevolgen zullen wel overal merkbaar zijn. Op langere termijn blijft de vraag hoe het verder moet in 's werelds olierijkste regio, ook als de geallieerden een definitieve overwinning op Irak behalen. Het Midden-Oosten is goed voor twee derde van de wereldoliereserves en de afhankelijkheid van westerse landen van olie-import uit die regio neemt de laatste jaren weer toe. Het is geen prettig vooruitzicht dat er een tijdbom onder de wereldeconomie kan blijven tikken.

L. van der Geest